

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับความเจริญก้าวหน้า และการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ รวมทั้งสามารถนำประเทศไปสู่แนวทางที่พึงประสงค์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และศิลปวัฒนธรรม การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นการวางพื้นฐานที่ดี การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดมีผลต่อการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าเป็นการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคม (รุ่ง แก้วแดง, 2545) การฝึกอบรมเด็กตั้งแต่วัยเยาว์เป็นการสร้างรากฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนา การเรียนรู้ของเด็กในระดับสูงขึ้นไป ทั้งนี้จากหลักจิตวิทยาพัฒนาการเป็นที่ยอมรับกันว่าในช่วงต้นของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุประมาณ 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนา ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิก ดังนั้นประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงนี้มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างฐานความพร้อมสำหรับการพัฒนาขั้นต่อไป (นิภาพร จีวัลย์, 2539) การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้และเป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากการศึกษาในระดับอื่น ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายหลัก คือการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม เน้นการพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกๆ ด้าน จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยจึงไม่ใช่เป็นเพียงการเตรียมตัวเด็กเพื่อให้พร้อมที่จะเข้าเรียนต่อในระดับประถมศึกษา แต่ควรเป็นการช่วยเด็กให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมในวัยเริ่มต้นอย่างมีความสุข มีความสามารถในการคิด การใช้ภาษา การแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่น รวมถึงมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (นภเนตร ธรรมบวร, 2546)

สำหรับประเทศไทย จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัยนั้น ถือว่าโรงเรียนอนุบาลจะเป็นสถานที่แรกในการสร้างรากฐานเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้รวมถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก หลักสูตรในระดับอนุบาลของประเทศไทยยังไม่ได้มีการกำหนดเป็นหลักสูตรที่แน่นอนตายตัว เนื่องจากการศึกษาในระดับนี้ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่มีเป็นเพียงแนวทางหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้กว้างๆ โดยกองวิชาการ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ที่จัดการศึกษาในระดับนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม จึงใช้คำว่า “แนวการจัดการประสบการณ์” แทนคำว่าหลักสูตร ซึ่งกองวิชาการสำนักกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) อารมณ์ จิตใจ 3) สังคม และ 4) สติปัญญา (สุदारัตน์ เพชรบุรี, 2539)

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2543 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้ 4) จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม สื่อการเรียน การสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้และ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ส่วนการประเมินผู้เรียนให้พิจารณาจากพัฒนาการ ความประพฤติ การร่วมกิจกรรม และจากการทดสอบ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545)

สมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายของหลักสูตรสำหรับเด็กวัย 4-5 ปี ดังนี้ 1) ประสบการณ์ที่จัดควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2) เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งมีอัตราของพัฒนาการและความถนัดต่างกัน ดังนั้นหลักสูตรและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กจึงสอดคล้องกับระดับความสามารถ และความสนใจของเด็กแต่ละคน ครูต้องยอมรับในระดับความสามารถ พัฒนาการและรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของเด็กและนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม และ 3) ปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียนต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กและความรู้สึกในทางบวกต่อการเรียนรู้ (นภเนตร ธรรมบวร. 2546) สิ่งที่ต้องทำมากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการศึกษาคือการสนับสนุนให้เด็กมีการเจริญเติบโตของสมองสมวัย สามารถดูแลอารมณ์ ดูแลความวิตกกังวลของตัวเองได้ (วิธาน ฐานะวุฑฒิ. 2546) การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นรากฐานในการเตรียมความพร้อมเป็นช่วงเวลาทองของชีวิตและเป็นพื้นฐานสำหรับวัยต่อไป (ประอร อิศรเสนา ณ อยุธยา. 2544) การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจึงมีความสำคัญต่อประเทศชาติมาก ดังปรากฏให้เห็นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 18 ที่ระบุให้มีการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2545: 11) อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดตั้ง “สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย” ขึ้นในปี พ.ศ. 2542 พร้อมทั้งประกาศว่า “การศึกษาปฐมวัย คือ การสร้างคน สร้างชาติ” (คณะกรรมการงานวิจัย และพัฒนาอนุบาลศึกษาฝ่ายการศึกษาในโรงเรียนของอัครสังฆมณฑล. 2543: 2) จากการศึกษาข้อมูลการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในปีพ.ศ. 2547 พบว่า ครูหรือผู้ดูแลเด็กยังขาดความสามารถในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับเด็ก เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากขาดการฝึกอบรมทั้งก่อนประจำการและระหว่างประจำการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ซึ่งนโยบายการผลิตและพัฒนาครูในปัจจุบันที่จะเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องของสามารถศึกษาพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลายังมีอยู่น้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550) ดังนั้น ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจในเป้าหมายการจัดการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ จิตวิทยาเด็กปฐมวัยวิธีการเลี้ยงดูเด็กทุกคนในสถานะต่างๆ กันอย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย มีจิตสำนึกที่เห็นคุณค่าของการพัฒนาการเด็กด้วยความรับผิดชอบ ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก โดยมีการจัดฝึกอบรมที่เป็นระบบมีความหลากหลายและต่อเนื่องเหมาะสมกับผู้ดูแลเด็กและครู ที่มีความรู้พื้นฐานและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2550)

คณะทำงานติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาตามมติคณะรัฐมนตรี (2549) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาการสอนของครูว่า ควรมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป ซึ่งหมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงและเรียนรู้ได้เองอย่างต่อเนื่องในอนาคต ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบที่ 1 ระหว่างปี 2544–2548 ซึ่งดำเนินการหลังการปฏิรูปการศึกษาในปี 2542 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจ สถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น 30,010 โรงเรียน ผลปรากฏว่า มีโรงเรียนที่ได้ผลการประเมินดีในทุกมาตรฐานการชี้วัดจำนวน 701 โรงเรียน ในจำนวนนี้ เป็นโรงเรียนสังกัดสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน 416 โรงเรียนและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 205 โรงเรียน ส่วนที่เหลือเป็นสังกัดอื่น โรงเรียนที่ผ่านการประเมินครึ่งหนึ่งเป็นโรงเรียนเอกชน สิ่งที่น่าสังเกต คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานซึ่งประกอบด้วย 19 จังหวัด และ เป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่และประชากรมากที่สุดของประเทศ มีสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินในระดับดีทุกมาตรฐานเพียง 145 โรงเรียนเท่านั้น ในจำนวนนี้ เมื่อศึกษาเชิงลึกพบว่า

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาที่ได้ผลการประเมินดีในทุกมาตรฐานเพียงโรงเรียนเดียวและโรงเรียนดังกล่าวนี้เป็นโรงเรียนเอกชน (http://www.thainame.net/abc/gesonschool/new_page_1.htm) ในการนี้สังเกตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ได้รายงานผลการประเมินภาพรวมด้านครู จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนที่อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงสูงกว่าขนาดกลางและขนาดใหญ่ และมีผลการประเมินในระดับดีต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการที่โรงเรียนขาดผู้บริหาร ขาดแคลนครูผู้สอนและไม่สามารถจัดครูที่มีวุฒิตรงกับกลุ่มสาระได้ (<http://www.loei2-nites.com>) แม้ในการประเมินรอบที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2550 ภาพรวมของสถานศึกษาก็ยังคงอยู่ในระดับพอใช้ และพบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยจำนวน 13,356 แห่ง มีมาตรฐานต่ำ คิดเป็นร้อยละ 81.39 สถานศึกษาอีกจำนวนมากจึงยังต้องการการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้ได้มาตรฐาน(http://www.buddyjob.com/social/show_news-6842-2.html) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะทางการประเมินสถานศึกษาว่า การประเมินแนวใหม่หัวใจอยู่ที่เด็ก แนวทางนี้ชี้ให้เห็นว่า ครูพึงต้องได้รับการพัฒนาสมรรถภาพอย่างยิ่งเพื่อที่จะนำไปสู่ผลผลิตที่ดี คือ เด็กที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการประเมินและพัฒนาคุณภาพ

ปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ได้พัฒนารูปแบบและวิธีการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะการเรียนการสอน โดยรูปแบบการพัฒนาครูส่วนใหญ่ยังคงเน้นการให้ความรู้เป็นหลัก กิตยวดี บุญซื่อ และคณะ (2540) ได้ศึกษาสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาครูทั้งโรงเรียนจากประสบการณ์ของโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพครูทั้งโรงเรียนและคุณภาพผู้เรียนพบว่าโรงเรียนเหล่านี้ใช้รูปแบบที่แตกต่างกันในการพัฒนาครู ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติที่พบว่า การพัฒนาครูด้วยวิธีการให้ความรู้ที่หลากหลายรวมทั้งการฝึกอบรมในเรื่องที่ครูสนใจจะช่วยทำให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนและจัดทำแผนการสอนที่ดีขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548) นอกจากนี้ผลงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูยังพบว่า สิ่งที่จะช่วยปรับเปลี่ยนครูไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องยั่งยืนนั้นต้องเกิดจากการนำหรือการกำกับตนเองของครูเป็นหลัก ซึ่ง Schon (1983) เสนอว่า ครูต้องทบทวนการปฏิบัติของตนเองอยู่เสมอ เพราะการทบทวนเช่นนี้จะก่อให้เกิดข้อความรู้และหลักการที่ดี ซึ่งการทบทวนการปฏิบัติของครูเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทั้งก่อนการสอน ขณะสอนและหลังการสอน ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงมีทั้งความรู้ในการปรับปรุงการสอนและการพัฒนาตนเองซึ่งเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานทุกอย่างของครู นับตั้งแต่การตั้งเป้าหมายการสอน การวางแผนการสอน การออกแบบการสอน การเขียนแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

การปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัจจุบันผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการการศึกษาปฐมวัยจึงให้ความสนใจแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยที่เป็นนวัตกรรมอาทิ การจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรี (Montessori Approach) เป้าหมายสูงสุดของแนวคิดนี้เพื่อให้เด็กมีคุณค่าทางจิตใจสูง โดยการให้ความรัก และการยอมรับนับถือในความสามารถที่เป็นธรรมชาติของเด็กแต่ละคนเป็นพื้นฐานสำคัญ (บุหงา วัฒนนะ. 2535) ส่วนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) มุ่งให้นักเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความสนใจของเด็กเองอย่างลุ่มลึก โดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหา เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (วัฒนา มัคคสมัน. 2544) ขณะที่การศึกษาวอลดอร์ฟ (Waldorf Education) เชื่อในความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เริ่มจากเด็กในช่วง 7 ปีแรกของชีวิต เพราะเด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้ที่จะเป็นคนดีและทำสิ่งต่างๆ ได้เองจากการมีแบบอย่างที่ดี (จันทร์เพ็ญ พันธุ์โอสถ. 2539) ทำนองเดียวกับการศึกษาแบบนีโอฮิวแมนนิส (Neo-Humanist Education) ที่เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ มีเป้าหมายเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กิจกรรมที่ให้เด็กทำต้องสอดคล้องกับหลักที่สำคัญ 4 ข้อ คือ การมีคลื่นสมองต่ำ การประสานของเซลล์สมอง ภาพพจน์ต่อตัวเอง และการให้ความรัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542) สำหรับหลักสูตร ไฮ/สโคป (High/Scope Curriculum) จะเน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำผ่านมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยวัสดุอุปกรณ์ และกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก โดยฝึกให้เด็กแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้นในขณะที่เด็กวางแผนการทำงานปฏิบัติตามแผน และทบทวนสิ่งที่เขาทำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานายกรัฐมนตรี. 2542) การเรียนการสอนแบบบูรณาการ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิชาต่างๆ มากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะต่างๆ ในเวลาเดียวกัน ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจลักษณะองค์รวมรูปแบบการบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญา ทฤษฎีนี้ การ์ดเนอร์ (Gardner. 2002: 1) ผู้ซึ่งเป็นผู้พัฒนาทฤษฎีพหุปัญญา เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีปัญญาอยู่ด้วยกันถึง 9 ด้าน ได้แก่ ปัญญาด้านภาษา (Verbal-Linguistic Intelligence) ปัญญาด้านการคิดเชิงเหตุผล (Mathematic-Logical Intelligence) ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual-Spatial Intelligence) ปัญญาด้านการเคลื่อนไหว (Bodily-Kinesthetic Intelligence) ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence) ปัญญาด้านการเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ปัญญาด้านการเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) และปัญญาด้านการเข้าใจชีวิต (Existential Intelligence) ปัญญา ทั้ง 9 ด้าน จะทำงานร่วมกัน เชื่อมโยงบูรณาการกัน สติปัญญาด้านหนึ่งเสริมหรือกระตุ้นสติปัญญาอีกด้านหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาหลายๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง การ์ดเนอร์เชื่อว่า มนุษย์แต่ละคนมีปัญญาเด่นด้อยแตกต่างกัน แต่ปัญญา

ทุกด้านสามารถพัฒนาให้มีเพิ่มขึ้นได้หากได้รับการส่งเสริมและการจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม ปัญญาด้านที่เด่นอยู่แล้วก็จะเด่นยิ่งขึ้น ส่วนปัญญาด้านที่ไม่เด่นก็จะสามารถพัฒนาให้เด่นขึ้นได้ และควรเริ่มพัฒนาปัญญาแต่ละด้านตั้งแต่เด็กปฐมวัย

วิกกินส์และแมคทิกห์ (Wiggins; & Mc Tighe. 1998) ได้นำเสนอแนวทางในการออกแบบการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design) ซึ่งมีขั้นตอนหรือกระบวนการที่แตกต่างจากการออกแบบการสอนแบบเดิม โดยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ระบุผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (Identify desired results) ขั้นที่ 2 กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ (Determine acceptable evidence) และ ขั้นที่ 3 การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเรียนการสอน (Plan learning experiences and instruction) ทั้งนี้ มัวร์ (Moore. 2005) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดการออกแบบย้อนกลับที่ วิกกินส์และแมคทิกห์ ได้พัฒนาขึ้นว่าเป็นการออกแบบการสอนที่แตกต่างไปจากแบบอื่น เนื่องจากกระบวนการออกแบบที่เริ่มต้นจากการระบุผลการเรียนรู้ที่ต้องการก่อน จากนั้นจึงย้อนกลับไปสู่วิธีการสอน จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ พบว่าได้มีการนำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับใช้ในการพัฒนาครูได้อย่างประสบผลสำเร็จ ดังที่ ดีโอนิส (DeOnis. 2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและการเตรียมการปฏิบัติงานของครูก่อนประจำการโดยเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดการออกแบบย้อนกลับกับการออกแบบการสอนแบบเดิม โดยศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและวิธีสอน ด้านความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน ด้านการเลือกเป้าหมายการสอน ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการออกแบบลำดับการสอน และด้านการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐมอนตানা (Montana State) ได้นำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับไปใช้ในการจัดการอบรมเรื่องของการออกแบบย้อนกลับให้กลับครูก่อนประจำการ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูได้ ทั้งในระยะก่อนประจำการและขณะประจำการ ประเวศ วะสี (2550) กล่าวว่า “ตัวตั้งของการเรียนรู้ คือชีวิตจริง ในสถานการณ์จริง” เนื่องจากเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงบนฐานของวัฒนธรรม ดังนั้นกระบวนการฝึกหัดที่ได้ผลดีจึงต้องให้ความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติ การไตร่ตรอง ทบทวนการปฏิบัติหรือประสบการณ์ของตนเองที่เรียกว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) เช่นเดียวกับที่คอล์บ (Kolb. 1984) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประสบการณ์ว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนสามารถเริ่มต้นจากจุดใดจุดหนึ่งของวงจรแห่งการเรียนรู้ โดยมีการผสมผสานกับกระบวนการของการสังเกตและสะท้อนอย่างไตร่ตรองอย่างดี จนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือองค์ความรู้ที่เหมาะสม แล้วนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการปฏิบัติจริง จนทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงและฝึกทักษะ พฤติกรรม เจตคติในระยะยาวและต่อเนื่อง การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบันควรนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มาเป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริม

ให้บุคคลสร้างความรู้เชิงรูปธรรมมากกว่านามธรรม ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากการทดลองปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่สนุก มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยความหมายต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง (อาชัญญา รัตนอุบล. 2551)

จากตัวอย่างแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าแนวคิดแต่ละแนวต่างมุ่งพัฒนาศักยภาพของเด็กโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และยึดเด็กเป็นสำคัญ แต่ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าเด็กจะได้รับการพัฒนาครบทุกด้าน ทั้งนี้การพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับปฐมวัยในสถานศึกษาเอกชนเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลายมาตรา ได้แก่ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มาตรา 9 วรรค 2 มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 24 วรรค 1 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายและ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาแต่ละแห่งจึงมีสิทธิและอำนาจในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย ในภาคเอกชน โดยนำการสอนมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความสามารถของเด็ก เพื่อส่งเสริมศักยภาพ และพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยและจะช่วยพัฒนาคุณภาพของครู ให้ครูเกิดความเข้าใจในหลักการและการปฏิบัติในการสอนตามหลักการศึกษาศึกษาปฐมวัยได้เป็นอย่างดี ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้จะประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาครูปฐมวัยเป็นแนวทางที่ส่งเสริมสร้างความสามารถหรือทักษะการสอนด้านอื่นๆ ต่อไปได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายหลัก เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระดับปฐมวัย ตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ
2. เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูปฐมวัยในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระดับปฐมวัยตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ
4. เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูปฐมวัย ประชากรที่ใช้ในการประเมินคุณภาพรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น คือ ครูปฐมวัย สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการวิจัยกึ่งทดลองเป็นส่วนหนึ่งของการประเมิน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย
  - 2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนการสอนของครูตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ
  - 2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถของครูปฐมวัยใน 2 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ระยะเวลาในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบบันทึกผลการประชุมกลุ่ม
2. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)
3. แบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก
4. แบบตรวจสอบเด็กตามเกณฑ์มาตรฐาน

5. แบบสอบถามผู้ปกครอง
6. แบบประเมินความพึงพอใจผู้ปกครอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียนปฐมวัย หมายถึง ผู้เรียนระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 1-3 โรงเรียนสาธิตปทุม

แนวคิดมอนเตสซอรี หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของ ดร.มาเรีย มอนเตสซอรี เชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้ถ้าได้รับการอบรมสั่งสอนและการฝึกฝนอย่างถูกวิธี และภาวะที่เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อสภาพแวดล้อมเหมาะสม และมีอิสระในการเลือกงานที่จะทำที่จะเรียนรู้

ทฤษฎีพหุปัญญา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของ ดร.โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ เชื่อว่าคนทุกคนมีปัญญาทั้ง 8 ด้าน เพียงแต่จะมากน้อยด้านใด คนส่วนใหญ่มักจะมีเพียงหนึ่งหรือสองด้านส่วนด้านอื่นๆ จะมีไม่สูงนัก ทุกคนสามารถพัฒนาปัญญาแต่ละด้านให้สูงขึ้นถึงระดับที่ใช้การได้

การเรียนการสอนแบบบูรณาการในระดับปฐมวัย หมายถึง วิธีการสอนที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อเน้นพัฒนาความรู้ให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้น โดยผ่านกระบวนการภาคปฏิบัติตามรูปแบบ (Model)

การออกแบบย้อนกลับ หมายถึง การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามการประเมินที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ กำหนดหลักการการเรียนรู้ และวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญาและการออกแบบย้อนกลับ หมายถึง แบบแผนของการจัดการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยพัฒนาขึ้นจากการผสมแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการเรียน และทฤษฎีการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กัน 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบช่วยส่งเสริมให้ครูปฐมวัยมีความสามารถในการออกแบบการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลักการสำคัญของรูปแบบอยู่ที่การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

ความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฐมวัยในการวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำความรู้ทางทฤษฎีหรือศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาบูรณาการอย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ผู้เรียนและบริบท ความสามารถในการออกแบบการสอนนี้จึงประเมินได้ด้วยแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ได้จากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์มิติคุณภาพ (Rubrics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของครูปฐมวัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยอย่างมีระบบระเบียบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการเรียนรู้พร้อมทั้งมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยทั้งด้านการจัดพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมของครู รวมทั้งมีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และลักษณะของกิจกรรม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ วัดได้ด้วยแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์มิติคุณภาพ (Rubrics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

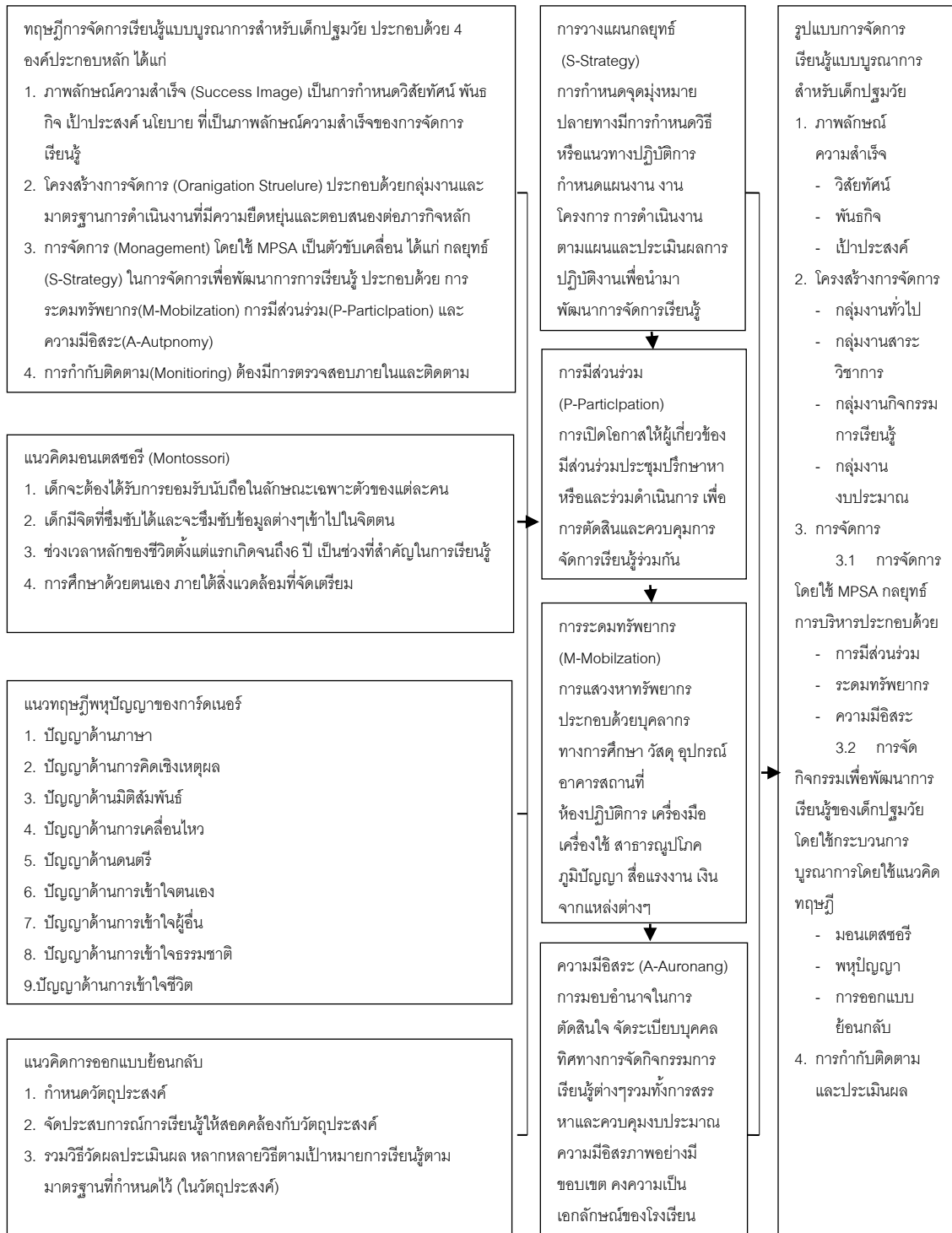
ครูปฐมวัย หมายถึง ครูปฐมวัยที่มีพื้นฐานต่างกันสามารถดำเนินการการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญาและการออกแบบย้อนกลับ ได้เนื่องจากมีแบบแผนการดำเนินการที่แน่นอน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และมีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) และประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการการเรียนรู้ระดับปฐมวัยแบบบูรณาการ
2. เป็นตัวอย่างในการเรียนรู้แบบบูรณาการกับวิธีการสอนวิธีอื่น
3. ได้มีการพัฒนาความพร้อมของนักเรียนในทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา พร้อมทั้งจะปรับตัวเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป
4. เป็นการสำรวจความถนัดและความสนใจของผู้เรียนในระดับปฐมวัย
5. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในเด็กปฐมวัยและเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย